

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

КАТЕХИЗМИ ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ
У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КАТЕХИТА:
ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК І СУЧАСНІ ВИКЛИКИCATECHISMS AS A PEDAGOGICAL TOOL
IN THE PROFESSIONAL FORMATION IDENTITY OF THE CATECHIST:
HISTORICAL DEVELOPMENT AND CONTEMPORARY CHALLENGES

У статті досліджено історико-педагогічну тяглість катехизмів як ключових інструментів у формуванні професійної ідентичності катехита. Наголошено, що попри внесення професії катехита до Класифікатора професій України, відсутні цілісні освітні програми, які б поєднували історичний досвід Церкви із сучасними потребами релігійної освіти. У цьому контексті катехизми постають як джерело богословського змісту та педагогічної методики, через які Церква впродовж століть формувала християнську ідентичність та плекала зрілу віру. Проаналізовано витоки катехитичної літератури від євангельських текстів і «Дідахе» до «Символу віри» та повчань святих Отців. Висвітлено еволюцію жанру у добу Реформації й Контрреформації, коли катехизми набули виразної форми систематичного викладу віри, зокрема у «Триденському катехизмі» (1566 р.) та інших катехизмах. Окремо окреслено український контекст: катехизми Йосафата Кунцевича та Петра Могили у XVII ст., розквіт катехитичної літератури наприкінці XIX – початку XX ст., а також «Божя наука» (1934 р.).

Особливу увагу приділено сучасним катехизмам: Катехизму Католицької Церкви (1992 р.) та Катехизму УГКЦ «Христос – наша Пасха» (2011 р.). Зазначено, що в документі Церкви «Напрямі для катехизації» (2020 р.) наголошується на двох основних ознаках катехизмів: офіційному характері та органічному синтезі віри. Зазначені вище характеристики визначають катехизми як базові джерела для професійної підготовки катехитів, адже саме вони формують зміст, який катехит має знати, вміти застосовувати на практиці та передавати іншим. Методологія дослідження базується на міждисциплінарному підході, який поєднує історико-богословський та педагогічний аналіз. Це дозволяє розглядати катехизми не лише як тексти, але й як інструменти педагогічної формації, що інтегрують знання, практику та свідчення віри.

Зроблено висновок, що історичний досвід розвитку катехизмів становить цілісну традицію, яка може стати підґрунтям для укладання сучасних освітніх програм з підготовки катехитів. Лише поєднання загального вчення Церкви поданого в Катехизмі Католицької Церкви та локальних традицій дасть можливість сформувати професійну ідентичність катехита, яка відповідає потребам сучасної релігійної освіти в Україні. **Ключові слова:** релігійна освіта, християнська педагогіка, катехизація, виховання у вірі, катехизм, катехит, християнська ідентичність.

The article explores the historical-pedagogical continuity of catechisms as key instruments in shaping the professional identity of catechists. It emphasizes that, despite the inclusion of the catechist profession in Ukraine's official Classifier of Professions, there are no comprehensive educational programs that integrate the historical experience of the Church with the contemporary needs of religious education. In this context, catechisms emerge as sources of theological content and pedagogical methodology through which the Church, over the centuries, has formed Christian identity and nurtured mature faith.

The origins of catechetical literature are analyzed, beginning with the Gospel texts and the Didache, moving through the Creed and the teachings of the Church Fathers. The evolution of the genre during the Reformation and Counter-Reformation is highlighted, when catechisms took on a distinct form as systematic expositions of faith, particularly in the Roman Catechism (1566) and other catechisms. The Ukrainian context is examined separately: the catechisms of Josaphat Kuntsevych and Petro Mohyla in the 17th century, the flourishing of catechetical literature at the end of the 19th and beginning of the 20th century, and the "God's Science" (1934). Special attention is given to modern catechisms: the Catechism of the Catholic Church (1992) and the Ukrainian Greek Catholic Church's Christ – Our Pascha (2011). It is noted that the Church document Directory for Catechesis (2020) emphasizes two main features of catechisms: their official character and their organic synthesis of faith. These features define catechisms as fundamental sources for the professional formation of catechists, since they contain the content that catechists must know, be able to apply in practice, and communicate to others.

The research methodology is based on an interdisciplinary approach, combining historical-theological and pedagogical analysis. This makes it possible to view catechisms not only as texts but also as instruments of pedagogical formation that integrate knowledge, practice, and witness of faith.

The conclusion is drawn that the historical development of catechisms constitutes an integral tradition that can serve as the foundation for the creation of contemporary educational programs for catechist training. Only by uniting the universal teaching of the Church, as presented in the Catechism of the Catholic Church, with local traditions, will it be possible to form a professional identity of catechists that meets the needs of contemporary religious education in Ukraine.

Key words: religious education, Christian pedagogy, catechesis, faith formation, catechism, catechist, Christian identity.

УДК [37.013:27]-057.86:27-28.24
DOI <https://doi.org/10.32782/ip/86.1.1>
Стаття поширюється на умовах
ліцензії CC BY 4.0

Дуда Н.М.,
докт. PhD з богослов'я,
ст. викладач кафедри пасторального
богослов'я
Українського католицького університету

Постановка проблеми. Внесення до Класифікатора професій України професії «катехит» є важливим кроком у визнанні катехитичного служіння як окремої суспільно значущої діяльності [6]. Проте сама поява цієї професійної назви ще не дає відповідь на ключове питання: хто саме є катехитом і якими мають бути стандарти щодо його професійної підготовки. В українському науково-педагогічному середовищі бракує системного аналізу і вироблених критеріїв, що дозволяли б формувати цілісну програму навчання катехитів.

У цьому контексті особливого значення набуває аналіз катехизмів, які впродовж історії Церкви були головними інструментами передавання віри та формації особистості у духовно-моральних цінностях. Катехизми містять органічний і синтетичний виклад основ християнського вчення, що становить базу для катехитичного навчання. Вони не лише відображають богословську традицію, а й виконують педагогічну функцію – структурують знання, забезпечують послідовність викладу й орієнтують на практичне застосування віри у житті.

Попри багату спадщину катехизмів – від ранньохристиянських зразків до сучасних видань Католицької Церкви й УГКЦ – в Україні досі бракує педагогічних досліджень, які розкривали б їхню роль у формуванні професійної ідентичності катехита. Відсутність наукової бази у цій ділянці ускладнює створення сучасних програм підготовки катехитів, які мали б ґрунтуватися не лише на богословських, а й на педагогічних засадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність тематики катехизмів та їхнього значення для катехитичного служіння є ґрунтовно дослідженим в зарубіжній науковій літературі, особливо в країнах із католицькою традицією. Численні публікації аналізують історичний розвиток катехизмів, їхній богословський зміст і педагогічне призначення. Значна увага приділена ключовим етапам – від катехизмів доби Реформації та Контрреформації до сучасних видань, зокрема Катехизму Католицької Церкви (1992 р.) [3], який став універсальним зразком органічного викладу віри. У світовій літературі простежується розуміння катехизму не лише як збірника основних правд віри, але і як системного педагогічного інструменту, що має безпосереднє відношення до формування християн, а також катехитів.

В українському контексті ситуація є значно скромнішою. Попри те, що зроблено переклади основних документів Церкви про катехизацію: «Catechesi Tradendae», апостольське поучення про катехизу в наш час вселенського архиєрея Івана Павла II (1979 р.), «Загальний катехитичний довідник» (1997 р.), «Напрямі для катехизації» (2020 р.), а також Катехизм Католицької Церкви (1992 р.) і видано Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха» (2011 р.), наукові публікації з цієї тематики

є поодинокими. Вони здебільшого мають богословсько-історичний характер і лише частково торкаються педагогічного виміру катехизмів.

Виділення невирішених раніше частин проблеми. Попри численні зарубіжні дослідження, які розглядають катехизми не лише як збірник доктрини, але і як педагогічний інструмент формування віри, та переклади основних документів Церкви і видання українських катехизмів, відсутні системні праці, що аналізували б роль катехизмів у формуванні професійної ідентичності катехита. Також відсутні педагогічні підходи до інтеграції катехизмів у навчальні програми, які могли б стати методологічною базою для професійної підготовки катехитів. Отже, невирішеною частиною проблеми залишається осмислення катехизмів з педагогічної призми, зокрема у контексті сучасної системи релігійної освіти в Україні.

Мета статті – проаналізувати історичний розвиток катехизмів, які є педагогічним інструментом формування професійної ідентичності катехита в системі релігійної освіти.

Виклад основного матеріалу: Катехизм – це книга, яка містить систематизований і органічний виклад основ віри (доктрину Церкви), а також призначена для навчання та виховання особистості на християнських засадах [10, с. 7; 13, с. 3–5; 17, с. 116–118]. Головне завдання катехизму полягає не лише у передачі доктринальних положень, але й у сприянні формуванню християнського світогляду особистості та практикуванні їх у житті. Катехизм виконує водночас богословську, педагогічну і пастирську функції: він слугує синтезом церковного вчення, інструментом навчання та засобом провадження спільноти християн [10, с. 7; 13, с. 3–5].

Катехизм – це не лише теоретичний документ, а один із основних інструментів педагогічного впливу, який сприяє передачі віри як цілісного знання і способу життя. Він відображає зв'язок між богослов'ям і педагогікою, адже поєднує зміст віри з методикою його передавання. Саме тому аналіз історичного розвитку катехизмів має першорядне значення для сучасного осмислення професійної ідентичності катехита: через них можна побачити, чого і як він має навчати, а також якими методами та засобами можна формувати як особистість так і спільноту у Христі [9, с. 154–155].

Витоки катехитичної літератури сягають самих початків Церкви, коли вже постала потреба у письмових джерелах, що мали допомагати в приготуванні новонавернених – катехуменів. Передання віри спершу здійснювалося усно, проте досвід християнських спільнот поступово вимагав наявності текстів, які могли б служити своєрідними підручниками для впорядкованого викладу істин віри та правил християнського життя [4, с. 25–34].

У цьому сенсі самі книги Святого Письма, зокрема Євангелія можна розглядати як тексти, що

мають виразну педагогічну й релігійну мету. Євангеліст Йоан прямо зазначає причину написання своєї книги: «А ції – списано, щоб увірували ви, що Ісус – Христос, Син Божий, а вірувавши, – щоб мали життя в його ім'я» (Йо 20,31). Таким чином, Євангеліє було адресоване не лише тим, хто вже перебував у вірі, але й тим, хто мав бути введений у християнську істину через слухання і читання цього тексту [11].

Одним із найдавніших і найцінніших джерел ранньої катехитичної та духовної літератури є ранньохристиянський твір «Дідахе» (кінець I – початок II ст.), відоме також як «Учення Господа через дванадцятьох апостолів народам» [1]. Цей текст містить короткий виклад основ християнської віри та моральних приписів, описує літургійну практику і вказівки для церковного життя. Структура «Дідахе» дозволяє розглядати його як перший катехизм, що поєднує навчання віри з практикою щоденного життя.

Наступним етапом у становленні катехитичної традиції, яка полягала у синтетичному та органічному поданні правд християнської віри, стало формулювання на перших Вселенських Соборах, передусім Нікейському (325 р.), а відтак Константинопольському (381 р.) «Символу віри». Нікейсько-Константинопольський символ став не лише виявом основних засад християнської віри, а й універсальним катехитичним текстом, яким Церква користувалася у всіх регіонах. Він не тільки закріплював основні догматичні положення, але й виконував педагогічну роль – був обов'язковим елементом підготовки катехуменів перед хрещенням [12, с. 7–10].

У період Отців Церкви катехизація набуває більш систематизованого характеру. Яскравим прикладом є катехизи святого Кирила Єрусалимського (IV ст.), його «Катехитичні повчання» та «Містагійні катехизи». У цих текстах бачимо зразок поетапного навчання: від основних правд віри до пояснення Таїнств. Кирило не лише подавав зміст, але й використовував методику, близьку до сучасної педагогіки: повторення, поступове поглиблення матеріалу та доступність у трактуванні глибоких істин. Його катехизи вважаються одним із перших прикладів свідомо сформованого катехитичного курсу, що поєднував богословську глибину з виховним впливом на особистість [5].

Ми можемо прослідкувати, що від самого початку Церква прагнула мати письмові й систематичні тексти для навчання та передавання віри. Від Євангелій і «Дідахе» до «Символу віри» та катехиз Отців Церкви простежується безперервна лінія розвитку катехизмової традиції, у якій педагогічний і богословський виміри нерозривно пов'язані.

У середньовічний період почав формуватися жанр текстів, що дістали назву «катехизм», у яких пояснення правд віри було у формі

питання-відповідь. Це пов'язано з тим, що Церква дедалі більше потребувала впорядкованих засобів та інструментів для навчання вірних у тодішніх складних суспільних та культурних обставинах. Попри те, що усне повчання залишалося основним способом передання віри, тобто катехизації, саме в цей час зростає значення письмових посібників, які систематизували головні правди віри [17, с. 118–119].

Вирішальний перелом настав у добу Реформації XVI ст., коли катехизми набули особливого поширення. Мартін Лютер уклав «Малий катехизм» і «Великий катехизм» (1529 р.), які мали на меті зробити істини віри доступними для простих людей. Жан Кальвін створив власний катехизм (1537 р.), що став важливим документом реформаторських спільнот [16, с. 43–48].

Відповіддю Католицької Церкви на виклики Реформації став «Тридентський катехизм» (*Catechismus Romanus*, 1566 р.). Він був підготовлений за дорученням Тридентського собору і затверджений Папою Пієм V як офіційний посібник для священників. На відміну від протестантських катехизмів, орієнтованих переважно на мирян, «Тридентський катехизм» мав завдання уніфікувати богословський виклад основних правд віри, який могли б використовувати священнослужителі, щоб передавати знання та зміст християнської віри мирянам. Його структура – пояснення «Символу віри», Таїнств, Декалогу та молитви «Отче наш» – стала зразком та основою для наступних катехитичних та духовно-моральних видань [17, с. 125–126].

У подальших історичних періодах з'являється низка важливих катехизмів в католицькому середовищі. Одним із таких катехизмів був «Катехизм Роберта Беларміна» (1598 р.), він був поширений у багатьох країнах Європи і використовувався як навчальний посібник впродовж кількох століть. Він поєднував догматичну ясність з педагогічною доступністю. У XX ст. значного резонансу набув «Голландський катехизм» (*Nieuwe Katechismus*, 1966 р.), метою якого було передати основи християнської віри у доступний спосіб та сучасною мовою, що викликало значну дискусію у Церкві [15].

Саме в цей період формується чітке розуміння катехизму як окремого літературного жанру – короткого, систематизованого викладу віри, призначеного для навчання та формування особистості у духовно-моральних цінностях. Водночас з'являється і потреба у катехиті як особі, що навчає катехизму. Якщо раніше навчання віри переважно здійснювали священники та проповідники, то поступово ця діяльність переходить до мирян, яких згодом почали називати катехитами [17, с. 130–136].

Отже, Середньовіччя і Реформація стали періодами, коли поняття катехизму набуло поширення. З цього часу катехизми розглядаються не лише як богословські тексти, але й як педагогічні

інструменти та засоби, що забезпечують цілісність і систематичність навчання правд віри та виховання у ній. Такий підхід дав поштовх до сучасного розуміння катехизму та служіння катехита.

Історія написання катехизмів в Україні має безпосередню тяглість із загальноцерковною католицькою традицією. Сам жанр катехизму, як короткого систематизованого викладу віри, був успадкований українським християнством від Католицької Церкви, де він утвердився в добу Реформації й Контрреформації. Українські Церкви, перебуваючи у тісному зв'язку з тогочасними релігійними та культурними процесами, що відбувалися у Європі, поступово перейняли цю практику, адаптуючи її до власного богословського і суспільного контексту.

Першими зразками української катехитичної літератури можна вважати короткий катехизм святого Йосафата Кунцевича (1618), а відтак катехизм митрополита Петра Могили – «Православне ісповідання» (1640 р.) [14, с. 13–14]. Обидва тексти були спробами дати систематичний виклад основ християнської віри у східнослов'янському та київському контексті, відображаючи як богословські, так і пастирські потреби того часу. Катехизм Петра Могили, укладений у дусі «Тридентського катехизму», на довгий час став базовим інструментом для навчання віри в православному та унійно-католицькому середовищі [2].

Справжнього розквіту катехитична література в Україні зазнала наприкінці XIX – та початку XX ст. Саме тоді на хвилі національного і церковного відродження з'явилася ціла низка катехизмів, адресованих різним цільовим аудиторіям (дітям, молоді та дорослим) [8]. Вони створювалися зрозумілою (народною) мовою, мали адаптовану структуру й поєднували богословське вчення із педагогічною доступністю. Катехизми стали не лише інструментом релігійної освіти, але й засобом плекання національної ідентичності [7, с. 42–45].

Особливу роль у цьому процесі відіграла діяльність Української Греко-Католицької Церкви в Галичині. Важливим підсумком цієї традиції став катехизм «Божя наука» (1934 р.), виданий з благословення церковної влади [7, с. 42–45]. Він став знаковим для міжвоєнного періоду, коли Церква прагнула дати християнам єдиний і систематизований посібник для навчання віри та виховання у ній.

Новий етап у розвитку катехитичної традиції розпочався наприкінці XX ст., коли Католицька Церква, у світлі II Ватиканського собору, відчула потребу в оновленому та універсальному викладі віри для всієї спільноти мирян. Результатом стала поява Катехизму Католицької Церкви (1992), який Папа Іван Павло II назвав «знаряддям у служінні єдності віри» (*Fidei Depositum*) [18]. Цей документ має особливу вагу, оскільки поєднав органічний синтез віровчення із сучасною мовою викладу.

Катехизм Католицької Церкви не лише систематизує основи християнської віри, а й став нормативним орієнтиром для катехитів у різних країнах, а також базою для створення національних катехизмів [3, с. 7–11].

В українському контексті знаковим кроком стало видання Катехизму УГКЦ «Христос – наша Пасха» (2011). Він став першим в історії Української Греко-Католицької Церкви офіційним катехизмом, укладеним у світлі східної церковної традиції. Його структура відображає ключові аспекти богослов'я та духовності візантійської спадщини: Таїнство Церкви, Літургія, моральне життя. «Христос – наша Пасха» є не лише викладом віри, але й важливим інструментом виховання християнської ідентичності, адаптованим до українського культурного та суспільного контексту [4, с. 5–8].

Сучасна Церква підкреслює важливість катехизмів у своїх офіційних документах. Зокрема, у «Напрямних для катехизації» (2020) цілий 6-й розділ присвячено Катехизму Католицької Церкви [9, с. 153–159], а 11-й розділ говорить про катехизацію на служінні інкультурації віри та подає критерії, яким мають відповідати катехизми. У вище згаданому розділі документу Церкви підкреслюється, що кожний катехизм має дві фундаментальні ознаки: 1) він має офіційний характер, оскільки затверджується церковною владою; 2) він є органічним синтезом віри, що становить базовий орієнтир для навчання і формації вірних. Водночас Церква заохочує помісні спільноти до створення власних катехизмів, які враховували б культурні, мовні й історичні особливості народу [9, с. 293–297].

Сучасне осмислення ролі катехизмів дозволяє використовувати їх не лише як богословські документи, а як педагогічні інструменти та засоби у формуванні професійної ідентичності катехита. Катехизм задає не тільки зміст віри, який має бути переданий, але й окреслює спосіб викладу, логіку структурування навчального матеріалу та педагогічні завдання катехита. Власне через катехизм катехит отримує основу для своєї навчально-виховної місії.

З педагогічного погляду, катехизм виконує кілька ключових функцій. По-перше, він є нормативним джерелом знань, яке гарантує правдивість та цілісність навчання у Церкві. По-друге, він служить методичним посібником, адже структура катехизму – від Символу віри до морального життя та молитви – відображає логіку та специфіку християнського виховання. По-третє, катехизм є інструментом виховання у вірі, оскільки поєднує доктринальні істини з практикою християнського життя.

У цьому сенсі катехит виступає не просто як транслятор знань, а як педагог віри, що має за завдання сформувати в учнів здатність мислити згідно засад християнської віри і відповідно до них жити. Катехизм слугує для катехита-християнського

педагога, своєрідною «навчальною програмою», яка вимагає адаптації відповідно до віку, культурного середовища та життєвих потреб цільової аудиторії до якої звертається чи на яку здійснює освітній вплив. Такий підхід цілком відповідає сучасним принципам педагогіки, де важливим є поєднання знання і виховних методів формування особистості.

Отже, для України особливо актуальним завданням стає розробка програм підготовки катехитів, у яких буде враховано не лише сучасні освітні вимоги, але й історичний контекст та духовні традиції. Катехизми, які є офіційно затверджені Церковним урядом і представляють органічний синтез віри, повинні стати основним змістовим джерелом у такій підготовці. Вони містять те, що катехит покликаний передавати іншим, і визначають логіку навчального процесу у Церкві.

Важливим є також поєднання універсального змісту Катехизму Католицької Церкви та локального контексту національних катехизмів, зокрема Катехизму УГКЦ «Христос – наша Пасха». Лише така інтеграція забезпечить всесторонній підхід до підготовки катехитів, які будуть навчати та формувати християнську ідентичність особистості у конкретних культурних і соціальних обставинах.

З призми сучасного підходу до постаті катехита варто сказати, що це має бути передусім людина, яка добре знає катехизм, втілює його зміст у власне життя та здатна передати його іншим. Це не повинно зводитися до механічного викладу змісту християнської віри, а передусім передбачає глибоке його осмислення й професійне педагогічне вміння впроваджувати його у власне життя та церковної спільноти. Саме тому катехизм слід розглядати як ключову основу для формування професійної ідентичності катехита та фундамент для побудови сучасних освітніх програм у системі релігійної освіти України.

Висновки і перспективи. Проведений аналіз засвідчує, що катехизми від самого початку виконували не лише богословську, а й педагогічну функцію: вони забезпечували систематичний виклад віри, служили методичними посібниками для катехитів та були знаряддям формування християнської ідентичності в різних історичних епохах. Від ранніх зразків духовної літератури – таких як «Дідахе» і катехиз Отців Церкви – до «Тридентського катехизму» та численних катехитичних посібників ранньомодерного часу, а згодом Катехизму Католицької Церкви (1992 р.) і Катехизму УГКЦ «Христос – наша Пасха» (2011 р.) – простежується спадкоємність та розвиток традиції написання катехизмів.

Варто зазначити, що в українському контексті катехизми мали не лише церковне, але й культурне значення. Вони формували релігійний світогляд, сприяли плеканню національної ідентичності й забезпечували виховання мирян у християнській

вірі впродовж різних історичних періодів. Важливими етапами цього процесу стали катехизми Йосафата Кунцевича, Петра Могили, «Львівський катехизм» (1934 р.), а в сучасності – «Христос – наша Пасха».

Сьогодні, коли професія катехита офіційно внесена до Класифікатора професій України, особливого значення набуває питання педагогічного осмислення катехизмів у системі підготовки катехитів. Адже саме катехизми визначають базовий зміст, який має засвоювати й передавати катехит, і саме тому вони повинні стати фундаментом освітніх програм.

Перспективи подальших досліджень полягають у ґрунтовнішому аналізі педагогічних аспектів катехизмів різних епох, у розробленні методології їхнього використання у підготовці катехитів-християнських педагогів, а також у створенні навчальних програм, які б інтегрували як універсальний досвід Католицької Церкви, так і національні особливості релігійної освіти. Такий підхід сприятиме формуванню цілісної професійної ідентичності катехита, що поєднує богословську компетентність, педагогічну майстерність та свідчення віри.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дідахе: Наука дванадцятьох апостолів / пер. з грец. О. Турій. Львів : Свічадо, 2021. 48 с.
2. Катехизис Петра Могили / упоряд. А. Жуковський ; пер. В. Шевчук. Київ : Воскресіння, 1996. 288 с.
3. Катехизм Католицької Церкви. Жовква : ВВП «Місіонер», 2002. 772 с.
4. Катехизм Української Греко-Католицької Церкви: Христос – наша Пасха. Львів : Свічадо, 2023. 344 с.
5. Кирило Єрусалимський. Містагогічні катехизиси. Львів : Свічадо, 2009. 56 с.
6. Класифікатор професій. Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <https://me.gov.ua/Profession/List?lang=uk-UA&id=d4162ef8-2771-4ac5-99ef-1d4b6f5336af&tag=KlasifikatorProfesii-Poshuk> (дата звернення: 19.08.2025).
7. Музичка О. д.-р. І. Українські катехизми. *Христос – наша Пасха. Катехизм УГКЦ* : матеріали науково-практ. богосл. конф., м. Львів, 15 квіт. 2005 р. Львів, 2005. С. 29–49.
8. Опис катехизмів та катехитичних підручників Української Греко-Католицької Церкви (I пол. XIX ст. – I пол. XX ст.) / упоряд.: Л. Бутковська, Т. Михальчук. Львів : Свічадо, 2008. 60 с.
9. Папська Рада сприяння новій євангелізації. Напрямні для катехизації / ред.: Н. Дуда та ін. ; пер. з італ. О. Бодак. Львів : Свічадо, 2022. 352 с.
10. Православний катехизм «Бог живий»: катехизм для всієї родини / пер. з фр. З. Курдина. Львів : Свічадо, 2005. 384 с.
11. Святе Письмо / пер. о. Хоменко. Львів : Вид-во отців Василіян «Місіонер», 2007. 352 с.
12. Символ віри й історія спасіння. Катехуменат і катехизація дорослих в УГКЦ / Н. Дуда та ін. Львів : Свічадо, 2021. 128 с.

13. Слобідський протоієр. С. Закон Божий : підручник. 3-тє вид. Київ : Вид. відділ Укр. Православ. Церкви Київ. Патріархату, 2003. 656 с.

14. Стасюк вл. П. Катехизм Української Греко-Католицької Церкви. *Презентація катехизму УГКЦ «Христос – наша Пасха»* : матеріали всецерков. науково-практ. катехит. конф., м. Львів, 24–25 черв. 2011 р. / упоряд. А. Козіброда. Львів, 2012. С. 13–29.

15. Bellarmino R. Il catechismo Breve Dottrina Cristiana e Dichiarazione più copiosa. Brescia : Morcelliana, 2021. 176 p.

16. Braido P. Lineamenti di Storia della Catechesi e dei Catechismi. Dal “tempo delle riforme” all'età degli imperialismi (1450-1870). Leumann : Elle Di Ci, 1991. 440 p.

17. Dizionario di catechetica / org. J. Gevaert. Torino : Editrice elle di ci 10096 Leumann, 1987. 700 p.

18. Fidei Depositum. Costituzione Apostolica. *Vatican*. URL: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/apost_constitutions/documents/hf_jp-ii_apc_19921011_fidei-depositum.html (data di accesso: 20.08.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.09.2025

Дата публікації: 24.09.2025